

L'Anuari de l'Observatori de l'educació local té com a objectiu oferir una mirada sobre l'estat i l'evolució de l'educació des de la perspectiva municipal, els principals reptes als quals ha de fer front el nostre sistema educatiu i les estratègies desenvolupades des del món local.

La present edició inclou articles de reflexió i l'anàlisi en àmbits com els futurs de l'educació un cop superada la pandèmia, els nous paradigmes de l'aprenentatge, un balanç del Pacte contra la segregació escolar a Catalunya, la mirada de gènere en la lluita contra l'abandonament escolar prematur o les característiques de la nova llei de la formació professional.

El pacte contra la segregació escolar a Catalunya: balanç dels primers anys de desplegament

BERNAT ALBAIGÉS

Assessor del Síndic de Greuges de Catalunya

1. Presentació

El març del 2019, el Departament d'Educació i el Síndic de Greuges van subscriure el Pacte contra la segregació escolar a Catalunya (PSEC, en endavant), juntament amb la majoria de municipis de més de 10.000 habitants i els membres de la comunitat educativa (entitats municipalistes, patronals dels centres concertats, sindicats, federacions d'associacions de famílies d'alumnat i entitats de referència en l'àmbit de l'educació) i de l'arc parlamentari i institucional (Diputació de Barcelona, etc.). Més endavant s'hi han anat adherint també municipis de més de 3.000 habitants.

El PSEC, que originàriament pretenia situar la segregació escolar en el centre de l'agenda de la política educativa i promoure consensos al voltant de les mesures a emprendre per reduir de manera efectiva aquest fenomen, inclou trenta actuacions i cent vuitanta-nou mesures concretes en nou àmbits que el Departament d'Educació i la resta d'agents signataris, d'acord amb les seves funcions i competències, es van comprometre a implementar, tant com es pogués, durant els quatre o cinc anys posteriors a la seva signatura.

Arribats a l'equador del període previst per al seu desplegament, el Síndic de Greuges ha destacat en positiu en el Primer informe de balanç sobre la implementació del Pacte sobre la segregació escolar a Catalunya (2022) que el PSEC s'està desplegant de manera progressiva, encara que ho va fent més a poc a poc del que s'havia planificat inicialment. De les trenta actuacions previstes, n'hi ha quatre que ja s'han acomplert i vint-i-tres que estan en procés d'acompliment. La pandèmia sobrevinguda i el canvi de legislatura han estat factors que han alentit el desplegament de mesures.

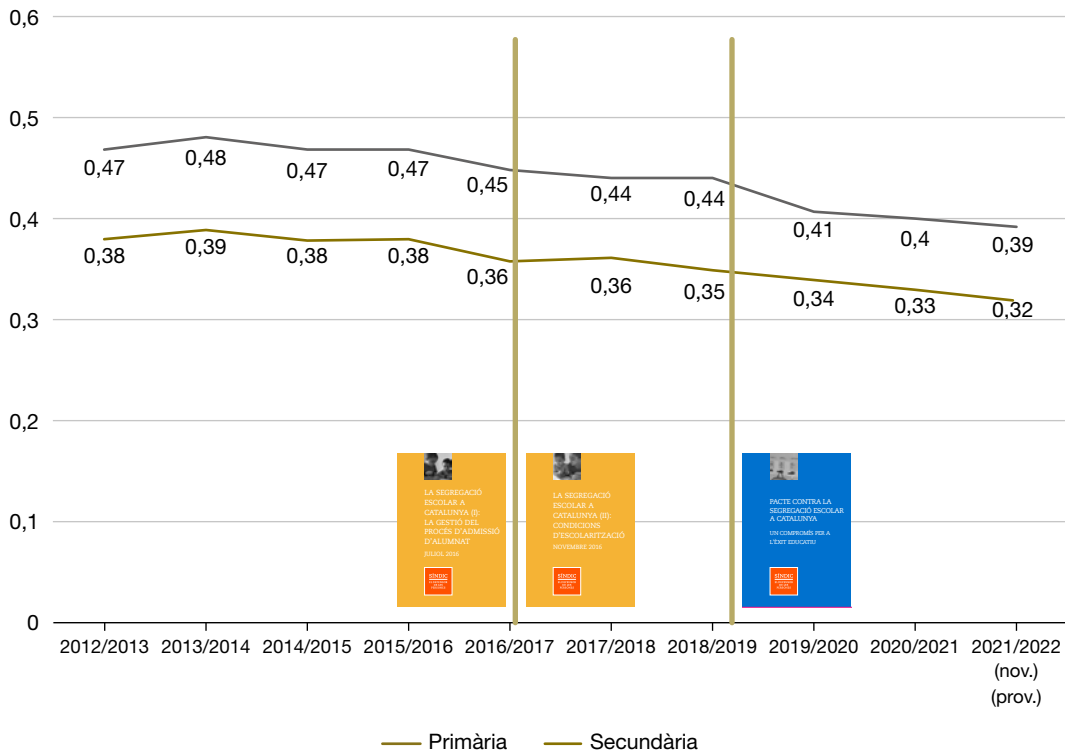
En els primers anys, els principals esforços s'han adreçat a generar les condicions adequades per al desplegament efectiu del PSEC. La construcció de consensos entre els diversos actors signataris sobre les mesures a desenvolupar, la creació del coneixement tècnic necessari per a la concreció de les mesures previstes (amb l'elaboració de cinc informes extraordinaris que desenvolupen diferents àmbits del PSEC), l'aprovació del marc normatiu necessari a través del nou decret d'admissió d'alumnat o la creació de les estructures departamentals per al desplegament de les mesures van en aquesta direcció.

2. Avenços en els primers anys de desplegament

2.1. La reducció d'un 10 % dels nivells de segregació escolar a Catalunya

Després d'un període d'un cert estancament en els nivells de segregació escolar a Catalunya, a partir de l'any 2016 es produeix un canvi de tendència, amb l'inici d'un lleu decreixement dels nivells de segregació escolar (prenent com a referència la distribució de l'alumnat estranger entre centres). A partir del curs 2018/2019, d'ençà de la signatura del PSEC, aquesta tendència es consolida, amb una reducció dels nivells de segregació escolar del 10 % a primària i a secundària. Mentre que el curs 2018/2019 calia (hipotèticament) canviar de centre el 44 % de l'alumnat estranger a primària i el 35 % a secundària per garantir-los una escolarització plenament equilibrada, el curs 2021/2022 aquesta proporció és del 39 % a primària i del 32 % a secundària (gràfic 1).

Gràfic 1. Evolució dels nivells de segregació escolar a Catalunya (2011-2022)

Font: elaboració a partir de dades del Departament d'Educació.

Nota: ens referim com a primària als nivells que van de P3 a 6è de primària, i de 1r d'ESO a 4t d'ESO com a secundària. A diferència de l'anàlisi per municipis, que es limita als que tenen més de 10.000 habitants, els índexs de dissimilitud d'aquest gràfic estan calculats per a tots els municipis catalans que disposen, com a mínim, de dos centres de primària o dos centres de secundària.

Malgrat l'existència de desigualtats territorials importants, la majoria de municipis de més de 10.000 habitants han reduït els nivells de segregació escolar des de la signatura del PSEC. A primària, entre els cursos 2018/2019 i 2021/2022 un 60,3 % dels

municipis més grans de 10.000 habitants (73) ha millorat l'equitat en la distribució de l'alumnat estranger entre centres escolars, mentre que a secundària també ho ha fet el 62,2% de municipis (69).

Aquestes dades il·lustren que el PSEC i les mesures que se'n deriven han consolidat una tendència positiva en l'evolució de la segregació escolar a Catalunya en els darrers anys. Amb tot, aquests avenços són encara insuficients per poder confirmar l'existència d'una millora estructural en la prevalença d'aquest fenomen. Els nivells de segregació escolar al sistema educatiu encara són elevats i encara hi ha municipis que presenten dinàmiques negatives: a primària, des del curs 2018/2019, el 31,4% de municipis (38) de més de 10.000 habitants ha empitjorat els nivells de segregació escolar, i a secundària el 30,6% (34) es troba en la mateixa situació. Hi ha importants desigualtats territorials en els nivells de segregació escolar dels municipis i també en el desplegament de polítiques per combatre aquest fenomen.

2.2. L'aprovació d'un nou marc normatiu per abordar amb més garanties i instruments la lluita contra la segregació escolar

L'aprovació del nou Decret 11/2021, de 16 de febrer, de la programació de l'oferta educativa i del procediment d'admissió en els centres del Servei d'Educació de Catalunya, suposa un avenç molt significatiu en la lluita contra la segregació perquè de manera expressa situa les polítiques de gestió del procés d'admissió d'alumnat al servei d'aquest objectiu, no només de garantir un lloc escolar, i incorpora nombrosos instruments per fer-ho possible de manera més efectiva.

Aquesta normativa planteja un canvi substancial a l'hora de programar l'oferta i de gestionar l'admissió d'alumnat, per exemple, quan estableix les zones educatives com a unitats de planificació (abans, la unitat de referència era el municipi), quan consolida la intervenció dels ajuntaments en aquesta tasca amb la constitució de les taules locals de planificació, quan amplia la consideració de necessitats educatives específiques a l'alumnat en situació de risc de pobresa i quan condiona la detecció a l'establiment d'un criteri de renda (abans, la valoració d'aquestes necessitats era eminentment psicopedagògica) o quan introdueix topalls a l'escolarització d'alumnat amb necessitats educatives específiques als centres d'una zona o mecanismes per garantir l'escolarització equilibrada de la matrícula viva (abans no existien).

Des de la perspectiva de la gestió de l'admissió d'alumnat, el Decret 11/2021 planteja un salt qualitatiu en tres grans aspectes. En primer lloc, aquesta normativa obre la porta a incrementar la detecció d'alumnat amb necessitats educatives específiques, del 5% al 25% possible, a partir de l'establiment d'un criteri de renda a partir del qual l'alumnat rep aquesta consideració, i també de procediments més automatitzats que deixin enrere aquesta detecció de caràcter més «artesanal».

En segon lloc, el decret també permet activar instruments per garantir plenament l'escolarització equilibrada d'aquests alumnes, com ara l'establiment d'una proporció màxima d'alumnat amb necessitats educatives específiques que pot ser escolaritzat en cada centre de la zona, l'allargament de la vigència de la reserva fins a l'inici de curs i la doble via d'accés al sistema educatiu, de manera que l'alumnat amb necessitats educatives específiques només pugui ser assignat a llocs de reserva abans de l'inici de curs. Després de l'inici de curs, el Decret 11/2021 també preveu criteris per garantir l'escolarització equilibrada de l'alumnat amb necessitats educatives especí-

fiques i per evitar la concentració de la matrícula viva als centres amb una composició social més desfavorida, com ara el tancament de ràtios per grup o el deure de validació de les comissions de garanties d'admissió de les sol·licituds que es presenten durant el curs i de la seva assignació als centres. Si s'amplia la detecció i s'apliquen de manera adequada, són mesures que han de permetre assegurar l'escolarització realment equilibrada d'una proporció més elevada d'alumnat, abans i després de l'inici del curs.

I en tercer lloc, el Decret 11/2021 també estableix els instruments per garantir la gratuïtat de l'escolarització de l'alumnat amb necessitats educatives específiques assignat a una plaça escolar. L'assignació de plaça comporta la concessió d'un ajut econòmic a l'alumnat amb necessitats educatives específiques que compleixi el criteri de renda establert, de manera que les barreres econòmiques actualment existents quedarien eliminades.

Per abordar la supressió d'aquestes barreres i dissenyar l'ajut, el PSEC ha elaborat l'estudi del cost de la plaça escolar, que al seu torn ha de permetre orientar les mesures que comportin la millora de finançament dels centres. Fins ara, tot i que s'havia intentat en nombroses ocasions, no s'havia aconseguit elaborar un estudi del cost de la plaça escolar que comptés amb el consens de les diverses visions existents en l'àmbit educatiu, amb interessos de vegades contraposats entre els diferents actors. La mateixa memòria econòmica del Decret, que es va elaborar a partir d'aquest estudi, és un molt bon punt de partida.

2.3. La millora de la detecció de l'alumnat amb necessitats educatives específiques

S'han produït avenços en la correcció de dinàmiques que contribueixen a reproduir la segregació escolar en l'escolarització equilibrada d'alumnat amb necessitats educatives específiques, tot i que encara hi ha molt marge de millora en la detecció, en l'ús de la reserva de places i en la gestió de la matrícula viva.

La detecció d'alumnat amb necessitats educatives específiques per raons socioeconòmiques entre els cursos 2018/2019 i 2021/2022 ha augmentat en més d'un 50 % en el conjunt del sistema educatiu. Des de la signatura del PSEC, l'alumnat amb necessitats educatives específiques per raons socioeconòmiques ha passat del 6,4 % el curs 2018/2019 al 8,1 % el curs 2021/2022 a educació primària, i del 5,6 % al 7,7 % a educació secundària.

Si es prenen com a referència les sol·licituds en el procés d'admissió d'alumnat, aquest augment encara és més significatiu: l'alumnat amb necessitats educatives específiques per raons socioeconòmiques ha passat del 3,4 % el curs 2018/2019 al 17,3 % el curs 2022/2023 en el cas de P3, i del 3,7 % al 19,6 % en el cas de 1r d'ESO (vegeu la [taula 1](#)). Aquests nivells de detecció suposen un salt qualitatiu molt significatiu pel que fa al compliment dels objectius establerts en el PSEC, tot i que encara se situa lluny dels nivells esperats (al voltant del 25 % de l'alumnat).

Taula 1. Evolució de les sol·licituds d'alumnat amb necessitats educatives específiques (NEE) a P3 i 1r d'ESO (2018-2023)

Etapa	Tipus	2018/2019	2020/2021	2021/2022	2022/2023
P3	Total	67.854	63.742	59.926	57.750
	B	2.277	2.454	3.534	9.967
	C	501	481	397	...
	% total NEE B	3,4	3,8	5,9	17,3
	% total NEE C	0,7	0,8	0,7	...
1r ESO	Total	56.672	59.521	57.067	54.045
	B	2.097	3.302	4.140	10.586
	C	150	241	135	...
	% total NEE B	3,7	5,5	7,3	19,6
	% total NEE C	0,3	0,4	0,2	...

Font: elaboració a partir de dades del Departament d'Educació.

Des de la signatura del PSEC, es redueix el nombre de municipis inactius en la detecció d'alumnat amb necessitats educatives específiques, però encara persisteixen desigualtats territorials importants.

2.4. La millora de l'escolarització equilibrada de l'alumnat amb necessitats educatives específiques

Un altre avenç positiu té a veure amb l'allargament de la vigència de la reserva de places fins a l'inici de curs en el procés d'admissió corresponent al curs 2022/2023 i amb la millora de l'adequació del nombre de places reservades a l'alumnat amb necessitats educatives específiques resident a la zona. A P3, el nombre de sol·licituds d'alumnat amb necessitats educatives específiques era inferior al 50 % del nombre de places reservades per a aquest alumnat en el procés d'admissió per al curs 2018/2019, mentre que, en el procés d'admissió corresponent al curs 2022/2023, aquesta proporció ha augmentat fins a quasi el 90 % de la reserva de places en el cas de l'oferta final. I a 1r d'ESO, l'alumnat amb necessitats educatives específiques ocupava prop del 70 % de la reserva en el procés d'admissió corresponent al curs 2018/2019, mentre que en el procés per al curs 2022/2023 aquesta proporció ja arriba gairebé al 95 % (taula 2).

Taula 2. Evolució de l'equilibri entre les sol·licituds d'alumnat amb necessitats educatives específiques i la reserva de places a P3 i 1r d'ESO (2018-2023)

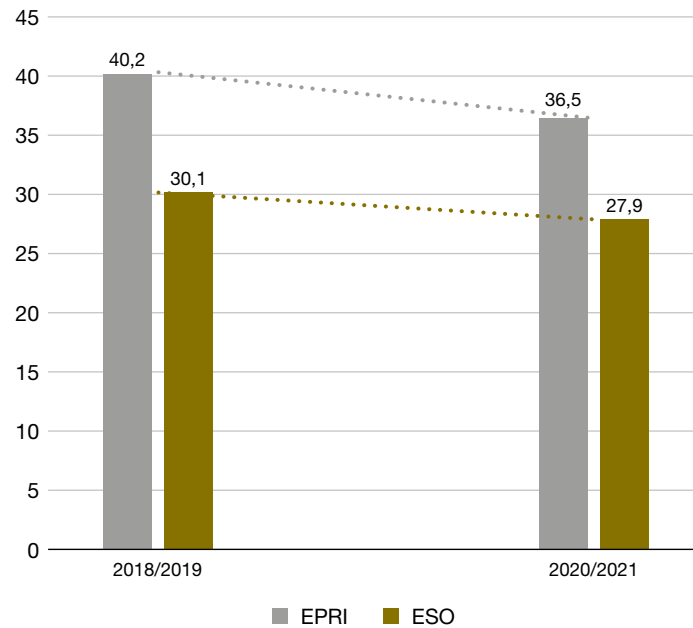
Etapa	Tipus	2018/2019	2020/2021	2021/2022	2022/2023
P3	Sol·licituds NEE / Oferta inicial (reserva)	49,3	52,6	71,3	128,0
	Sol·licituds NEE / Oferta final (reserva)	46,2	51,3	61,9	86,6
1r d'ESO	Sol·licituds NEE / Oferta inicial (reserva)	71,0	82,0	94,6	159,2
	Sol·licituds NEE / Oferta final (reserva)	64,8	75,7	79,8	94,1

Font: elaboració a partir de dades del Departament d'Educació.

I també hi ha una tendència positiva en la gestió equilibrada de la matrícula viva: el curs 2020/2021 s'ha reduït el percentatge de matrícula viva en centres amb elevada complexitat respecte al curs 2018/2019, del 5,3 % al 3,6 % a primària i del 4,2 % al 3,2 % a secundària (per efecte d'una reducció de l'arribada d'alumnat nouvingut al sistema educatiu), i també s'ha reduït la proporció de matrícula viva assignada a centres amb elevada complexitat, del 40,2 % al 36,5 % a primària i del 30,1 % al 27,9 % a secundària ([gràfic 2](#)).

En negatiu, però, cal posar de manifest que encara una proporció molt significativa de matrícula viva s'escolaritza en centres amb una elevada complexitat: mentre que en el conjunt dels centres la matrícula viva representa el 2,3 % de l'alumnat a primària i el 2,1 % a secundària, en el cas dels centres amb elevada complexitat aquest pes és del 3,6 % a primària i del 3,2 % a secundària. Com s'ha dit, el curs 2020/2021 més d'una quarta part de l'alumnat, tant a primària com a secundària, s'escolaritza en centres amb elevada complexitat, amb una tendència més marcada a fer-ho en el cas d'alumnat amb necessitats educatives específiques: el 42,6 % de l'alumnat amb necessitats educatives específiques és escolaritzat fora de termini a primària i el 34,2 % a secundària s'escolaritza en centres amb elevada complexitat, sis punts percentuals per sobre del que ho fa el conjunt de l'alumnat (36,5 % a primària i 27,9 % a secundària).

A partir del curs 2022/2023, el Departament d'Educació ha previst desplegar un dels instruments bàsics per evitar aquesta dinàmica, que és la proporció màxima d'alumnat amb necessitats educatives específiques. Val a dir que, a escala local, encara no s'utilitzen prou els instruments que estableix el Decret 11/2021 i que ja estan disponibles per garantir l'escolarització equilibrada de la matrícula viva (tancament de ràtios per grup després de l'inici de curs, increments de ràtio, etc.), de manera que s'incompleix el compromís de no escolarització de la matrícula viva d'alumnat amb necessitats educatives específiques a centres amb elevada complexitat.

Gràfic 2. Evolució del percentatge de matrícula viva a centres d'alta complexitat (2018-2021)

Font: elaboració a partir de dades del Departament d'Educació.

2.5. L'adopció de mesures per corregir les situacions de sobreoferta

El PSEC preveu la reducció de la sobreoferta perquè és un dels factors que contribueixen a reproduir la segregació escolar i a afeblir els centres amb menys demanda social. El mateix Decret 11/2021 també preveu com a criteri de programació de l'oferta la necessitat de reduir les situacions de sobreoferta. La reducció dels fluxos immigratoris arran de la crisi econòmica del 2008 i de la crisi derivada de la pandèmia, juntament amb les taxes de natalitat més baixes de les darreres tres dècades, han provocat que, any rere any, l'alumnat que accedeix a l'educació infantil de segon cycle es redueixi, i que des del curs 2021/2022 també ho estigui fent l'alumnat a l'educació secundària obligatòria.

Des de la signatura del PSEC, la sobreoferta va anar augmentant progressivament a mesura que es reduïa l'alumnat que accedia al sistema educatiu. Amb tot, la reducció d'un 20 % de les ràtios a la majoria dels centres educatius per al curs 2022/2023, especialment del sector públic, ha permès tornar a situar la sobreoferta als nivells vigents el curs 2018/2019, tant a P3 com a 1r d'ESO, malgrat que el nombre d'alumnat preinscrit ha decrescut en aquest mateix període. El curs 2022/2023 les sol·licituds cobreixen el 89 % de l'oferta inicial a P3 i el 95,9 % a 1r d'ESO (vegeu la [taula 3](#)).

Taula 3. Evolució de les dades de sobreoferta (2018-2023)

Etapa	Tipus	2018/2019	2020/2021	2021/2022	2022/2023
P3	Sol·licituds / Oferta inicial (100 places)	89,0	84,7	82,8	89,2
	Sol·licituds / Oferta final (100 places)	86,9	84,1	82,4	88,0
	Oferta inicial - Sol·licituds	8.361	11.483	12.419	7.006
	Oferta final - Sol·licituds	10.205	12.058	12.798	7.910
1r ESO	Sol·licituds / Oferta inicial (100 places)	97,8	98,0	95,2	96,8
	Sol·licituds / Oferta final (100 places)	95,8	96,3	94,9	95,9
	Oferta inicial - Sol·licituds	1.275	1.220	2.871	1.797
	Oferta final - Sol·licituds	2.464	2.308	3.087	2.289

Font: elaboració a partir de dades del Departament d'Educació.

La situació de sobreoferta és més prevalent en el sector concertat que en el sector públic. Per donar cobertura a la demanda social de centres públics en contextos amb dèficit d'oferta, a posteriori de la signatura del PSEC, el Departament d'Educació va aprovar el Decret llei 10/2019, de 28 de maig, del procediment d'integració de centres educatius a la xarxa de titularitat de la Generalitat, que estableix els requisits i els procediments previstos per a la promoció d'aquesta integració. D'ençà d'aquest fet, gairebé una desena de centres concertats s'han integrat a la xarxa pública, majoritàriament amb un dèficit important de demanda.

En l'àmbit de la programació de l'oferta, també destaca l'increment d'instituts escola, 62 des de l'any 2019, fins a un total de 97 el curs 2021/2022. Val a dir que la majoria d'instituts escola són centres de màxima o alta complexitat, el 58 % significativament per sobre dels instituts, on aquesta proporció decreix fins al 39,9%. La creació d'instituts escola, a través de la reconversió d'escoles amb baixa demanda i composició social desfavorida, genera riscos relacionats amb la segregació escolar. El 73,9 % dels instituts escola són centres amb una composició social significativament més desfavorida que el municipi.

2.6. La millora del suport als centres amb elevada complexitat

El juliol de 2020, el Departament d'Educació va presentar el Pla de millora d'oportunitats educatives (PMOE), que es va posar en funcionament el curs 2020/2021 amb 19 mesures adreçades específicament als centres amb elevada complexitat, amb una inversió de 48 milions d'euros que preveia, entre d'altres, la contractació de personal d'atenció educativa o l'increment d'actuacions en el marc dels plans educatius

d'entorn. Prèviament, el Departament d'Educació també va anunciar la posada en funcionament del Pla d'educació digital de Catalunya, amb una inversió de 106 milions d'euros per al curs 2020/2021, amb mesures orientades a reduir, entre d'altres, la bretxa digital, amb el subministrament de dispositius electrònics per a l'alumnat socialment desfavorit.

El PMOE 2020-21 ha previst l'ampliació de la dotació econòmica adreçada a implementar el Projecte de promoció escolar a les zones amb alt percentatge d'alumnat gitano, i que s'han incorporat noves zones al projecte i dotze figures de promotors més als centres en el període comprès entre els cursos 2019/2020 i 2021/2022.

Altres avenços

- ▶ L'aplicació de les limitacions a la difusió de dades sensibles (resultats dels centres, dades de composició social dels centres, etc.): la modificació de la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació, a partir de la Llei 5/2020, de 29 d'abril, de mesures fiscals, financeres, administratives i del sector públic, i l'aprovació del Decret 8/2021, de 9 de febrer, sobre la transparència i el dret d'accés a la informació pública (art. 69.5).
- ▶ Impuls de les oficines municipals d'escolarització (67 convenis formalitzats i 18 en procés de formalització a maig de 2022).
- ▶ La creació de la unitat interna de seguiment del Pacte per part del Departament d'Educació.
- ▶ La preinscripció telemàtica (oficina electrònica de preinscripció).
- ▶ La formació adreçada a tots els agents que intervenen en els processos de programació, planificació i admissió en els centres educatius.
- ▶ L'aprovació de les Orientacions per a la millora de la distribució equilibrada de l'alumnat amb necessitats educatives específiques derivades de situacions socioeconòmiques o socioculturals en el procediment d'admissió d'alumnat als centres del Servei d'Educació de Catalunya.
- ▶ L'aprovació del Decret llei 3/2022, de 29 de març, d'accés a dades dels ens locals i del Departament d'Educació per a l'aplicació de mesures destinades a la detecció i distribució equilibrada de l'alumnat amb necessitats educatives específiques.

3. Reptes pendents: principals prioritats d'actuació del PSEC en els propers anys

En els propers anys, un cop generades les condicions necessàries, el PSEC entra en la fase decisiva per a l'assoliment de l'objectiu de reducció estructural dels nivells de segregació escolar a Catalunya. Per fer-ho possible, cal aplicar de manera decidida

i sense dilació les mesures previstes en el PSEC i en el Decret 11/2021, que comporten un canvi substancial en els procediments que se segueixen en la gestió del procés d'admissió d'alumnat. La intensitat amb què es desenvolupa aquesta fase condicionarà la capacitat d'assolir canvis estructurals reals.

3.1. La millora dels procediments de detecció d'alumnat amb necessitats educatives específiques

La capacitat d'assolir avenços significatius en la lluita contra la segregació escolar dependrà de la detecció d'alumnat amb necessitats educatives específiques, per tal que posteriorment sigui atès en el marc de les mesures d'escolarització equilibrada d'alumnat. L'objectiu és incrementar el nombre d'alumnat amb necessitats educatives específiques per raons socioeconòmiques fins al 25 %.

Per continuar amb l'augment de la detecció en futurs processos d'admissió d'alumnat, cal desplegar un dels aspectes que preveu el Decret 11/2021, encara pendent: l'establiment d'un criteri de renda com a element central per determinar la concurrència de les necessitats educatives específiques de l'alumnat, així com també desenvolupar procediments més automatitzats de detecció, en comptes de fer-ho de manera «artesanal» com en l'actualitat.

En aquest sentit, es proposa un sistema de cribratge a través d'una fórmula basada en el compliment de requisits garantits a partir de llindar de renda o de la suma d'altres condicions socials, i especialment l'ús de la informació disponible en els registres administratius, que permeten acreditar les situacions de desavantatge educatiu, de vegades per mitjà d'avaluacions prèvies ja dutes a terme per part de professionals de l'àmbit educatiu o social.

3.2. El desplegament intensiu dels instruments previstos en el Decret 11/2021 per garantir l'escolarització equilibrada d'alumnat

Un cop feta la detecció, convé garantir que l'alumnat amb necessitats educatives específiques s'escolaritza de manera equilibrada entre els diferents centres de cada zona. En aquest sentit, és fonamental garantir la planificació de la reserva com a via exclusiva d'accés al sistema educatiu per a l'alumnat amb necessitats educatives específiques en el procés de preinscripció abans de l'inici de curs, i evitar les «passarelles» entre places ordinàries i de reserva.

Amb aquest propòsit, cal determinar les places de reserva de cada zona i centre, amb la voluntat que hi hagi un equilibri entre alumnat detectat i nombre de places, preferiblement abans d'iniciar el procés de preinscripció, i també cal garantir l'aplicació de les mesures previstes en el Decret 11/2021 que han de servir per evitar la concentració d'alumnat amb necessitats educatives específiques als centres amb més complexitat, com ara l'allargament de la vigència de la reserva fins a l'inici de curs, la proporció màxima d'alumnat amb necessitats educatives específiques per centre o la gestió equilibrada de la matrícula viva. Així mateix, també cal impulsar les mesures que estan orientades a incrementar l'escolarització d'alumnat socialment afavorit a aquests centres, com ara l'oferta de places singulars.

3.3. La convocatòria d'ajuts per a l'escolarització equilibrada d'alumnat i la millora de finançament dels centres

El Decret 11/2021 també estableix els instruments per millorar el finançament dels centres per atendre la diversitat i garantir la gratuïtat de l'escolarització de l'alumnat amb necessitats educatives específiques assignat a una plaça escolar, i que l'assignació de plaça ha de comportar la concessió d'un ajut econòmic a l'alumnat amb necessitats educatives específiques, de manera que les barreres econòmiques actualment existents haurien de quedar eliminades per a aquests i aquestes alumnes.

En aquest sentit, cal desplegar amb diligència la convocatòria d'ajuts econòmics als centres per a l'escolarització equilibrada de l'alumnat amb necessitats educatives específiques, vinculats a la detecció i accés per reserva. Si prenem com a referència la Llei 1/2021, de 29 de desembre, de pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2022, hi ha la partida prevista per implementar-la.

Aquest ajut, d'un import calculat a partir de l'*informe sobre el cost de la plaça escolar* elaborat en el marc del PSEC (Síndic de Greuges, 2020), que ja està establert en la memòria econòmica del Decret, ha de garantir l'escolarització de l'alumnat amb necessitats educatives específiques als centres educatius amb accés gratuït a les activitats complementàries, les sortides i els serveis escolars bàsics.

Aquest ajut no ha de ser bàsicament una subvenció de tipus compensatori adreçada als centres en funció de la proporció d'alumnat amb necessitats educatives específiques que tinguin (tal com succeeix ja amb la convocatòria de finançament addicional dels centres privats que presten el Servei d'Educació de Catalunya), sinó que ha de servir com a instrument per combatre realment la segregació escolar. Això passaria per vincular la detecció d'alumnat amb necessitats educatives específiques prèvia a l'admissió i l'assignació de plaça de reserva amb la concessió posterior de l'ajut, per condicionar la seva concessió a l'assignació efectiva d'alumnat a la reserva de places, per assegurar o promoure que l'alumnat amb necessitats educatives específiques participa en les polítiques d'escolarització equilibrada d'alumnat i per consolidar una via d'accés al sistema educatiu amb garanties de gratuïtat (reserva).

Adicionalment, cal desplegar en la mesura de les disponibilitats pressupostàries la millora del finançament dels centres públics i concertats prevista en l'estudi del cost de la plaça escolar posant especial atenció als centres amb més complexitat educativa. Convé recordar que la dotació addicional als centres per atendre la diversitat en el sector públic és encara insuficient, i és gairebé inexistent en el sector concertat (on el finançament per plaça escolar és pràcticament lineal). Cal garantir la configuració de plantilles més ben dotades i més multidisciplinàries per als centres amb elevada complexitat, i l'impuls i la continuïtat al PMOE.

L'increment de finançament públic de la plaça escolar en el marc del PSEC ha d'anar orientat a reduir la segregació escolar i també la despesa privada, acompanyat d'unes instruccions adreçades als centres públics i concertats sobre el pagament de quotes per evitar que siguin un àmbit de generació de desigualtat educativa.

3.4. El desplegament de les zones educatives heterogènies com a unitats de planificació educativa

El Decret 11/2021 preveu la necessitat de garantir que les zones educatives siguin socialment heterogènies i que aquesta sigui la unitat de referència a l'hora de programar l'oferta, que al seu torn ha de partir d'un equilibri entre demanda potencial resident a la zona i places disponibles, i també a l'hora de determinar les adscripcions, la reserva de places o l'aplicació de les mesures específiques per a l'equitat escolar.

Cal revisar els models de zonificació escolar vigents a cada municipi per analitzar el nivell d'heterogeneïtat social de les diferents zones i aplicar el model més eficaç a l'hora de combatre la segregació escolar, sigui quina sigui la seva composició i delimitació, tenint present que la seva composició social ha de ser heterogènia com a requisit fonamental.

Per ara, des de l'aprovació del Decret 11/2021, no hi ha hagut canvis en els models de zonificació escolar en la gran majoria de municipis, malgrat que en molts d'ells hi hauria models alternatius que podrien garantir una més elevada heterogeneïtat social a les zones.

3.5. La programació de l'oferta a mitjà termini per reduir la situació de sobreoferta

Les situacions de sobreoferta contribueixen a reproduir la segregació escolar perquè provoquen que l'oferta de cada centre estigui determinada fonamentalment per la seva demanda social, i posen dificultats als centres amb una demanda més feble a l'hora de cobrir les places disponibles. El Decret 11/2021 preveu, com ja s'ha dit, la reducció de la sobreoferta, sempre que tingui un impacte negatiu sobre la segregació escolar.

Les reduccions de ràtio aplicades en una majoria de centres per al curs 2022/2023 a P3 i 1r d'ESO han permès reduir la sobreoferta conjunturalment en una part important, però resultaran insuficients en el futur immediat en un context de forta davallada de la demografia educativa. Des d'aquesta perspectiva, convé planificar en cada zona i municipi quants grups i centres a mitjà i llarg termini (període d'entre tres i vuit anys) caldran per respondre a les necessitats d'escolarització, a través de les taules locals de planificació, i escoltades les comissions de participació en la programació, i corregir així la situació de sobreoferta estructural existent, no només amb l'aplicació de reduccions de ràtios, sinó també amb la supressió de grups o el tancament de centres, tenint en compte l'impacte sobre la segregació escolar.

3.6. L'acompanyament i l'impuls de la implementació de les mesures a escala local

Tenir un nou marc normatiu favorable no és condició suficient per reduir la segregació escolar, perquè a escala local hi ha maneres de desactivar els instruments previstos. El Síndic ha denunciat en nombroses ocasions que en determinats territoris s'ha infrautilitzat la reserva de places per combatre la segregació, tot i que la normativa preveia aquest instrument, o que no s'ha fet un ús efectiu de la zonificació escolar o de les adscripcions, per exemple, tot i que el decret anterior de 2007 ja ho preveia.

L'experiència ens demostra que els municipis amb bones pràctiques han tingut voluntat política i convicció d'actuació per part dels representants de les administracions afectades i de les estructures tècniques en el territori, particularment de les inspeccions d'educació, de les regidories d'educació i del personal tècnic municipal, i també corresponsabilitat del conjunt de la comunitat educativa, especialment per part dels centres escolars, no només de l'Administració, per fer possible el desplegament de les mesures previstes en el nou decret.

En aquest sentit, cal promoure un pla de monitorització i acompanyament per al desplegament del Decret 11/2021 a escala local, i també impulsar els pactes locals contra la segregació escolar que defineixin criteris i mesures a desenvolupar per combatre aquest fenomen en el municipi, amb el colideratge del Departament d'Educació i de les administracions locals.

Accediu al text íntegre de *l'Anuari 2022*
de l'Observatori de l'educació local
des de la **Llibreria de la Diputació de Barcelona**